

Providing the Social Capital Model Through a New Institutional Approach to Improve the Performance of Afghanistan Logistics System

Mortaza Rahimi^{1*}, Mohammad Reza Rabiee Mondjin², Ali Reza AmirKabiri²

1. PhD Student, Faculty of Public Administration, Policymaking, and Decision-making, Central Tehran Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran

2. Assistant Professor, Faculty of Management, Central Tehran Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran

(Received: July 7, 2021; Accepted: November 22, 2021)

Abstract

The purpose of the present article was to provide a social capital model through a novel institutional approach to improve the performance of Afghanistan Logistics system. This applied study adopted an exploratory mixed-methods approach. In the qualitative phase, the data was collected through interviews with National Logistics Organization officials and Afghanistan university professors, and it was analyzed using thematic analysis to provide the conceptual model of the study. In the quantitative phase, the qualitative phase findings were used to design a questionnaire. After ensuring the validity and reliability of the questionnaire, it was used to collect the quantitative data. The statistical population of the quantitative phase was comprised of Afghanistan National Logistics Organization officials, out of which 302 people were selected for survey according to Krejcie and Morgan table. The analysis of the quantitative data was done through structural equation modeling and PLS software. According to the results, the comprehensive social capital model through the new institutional approach in Afghanistan logistics system entails 2 themes, 6 categories, and 28 concepts.

Keywords

social capital, new institutional approach, performance.

---

* **Corresponding Author, Email:** mo.rahimi81@gamil.com

ارائه مدل سرمایه اجتماعی با رویکرد نهادگرایی جدید در نظام تدارکاتی افغانستان برای بهبود عملکرد

مرتضی رحیمی^{۱*}، محمدرضا ربیعی مندجین^۲، علی‌رضا امیرکبیری^۲

۱. دانشجوی دکتری، گروه مدیریت دولتی - خط‌مشی‌گذاری و تصمیم‌گیری، دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران

مرکزی، تهران، ایران

۲. استادیار، گروه مدیریت دولتی، دانشکده مدیریت، دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکزی، تهران، ایران

(تاریخ دریافت: ۱۴۰۰/۰۴/۱۶ - تاریخ پذیرش: ۱۴۰۰/۰۹/۰۱)

چکیده

هدف مطالعه، ارائه مدل سرمایه اجتماعی با رویکرد نهادگرایی جدید در نظام تدارکاتی افغانستان برای بهبود عملکرد بوده است. مطالعه کاربردی و از نوع آمیخته و اکتشافی بوده است. در بخش کیفی داده‌ها از طریق مصاحبه با کارشناسان ارشد اداره تدارکات ملی و اساتید دانشگاه‌های افغانستان گردآوری شده و با تحلیل مضمون، مدل مفهومی پژوهش ارائه شد. در بخش کمی، با یافته‌های بخش کیفی، پرسشنامه طراحی شد و پس از بررسی پایایی و روایی، برای جمع‌آوری داده‌ها استفاده شد. جامعه آماری بخش کمی، کارشناسان اداره تدارکات ملی افغانستان بوده‌اند که طبق جدول کرجسی - مورگان ۳۰۲ نفر مورد نظر سنجی قرار گرفتند. تحلیل داده‌های بخش کمی نیز از طریق مدل معادلات ساختاری و نرم‌افزار PLS صورت پذیرفت. طبق یافته‌ها مدل جامع سرمایه اجتماعی با رویکرد نهادگرایی جدید در نظام تدارکات کشور افغانستان، شامل دو تم، ۶ مقوله و ۲۸ مفهوم است.

کلیدواژگان

سرمایه اجتماعی، عملکرد، نهادگرایی جدید.

مقدمه

سرمایه اجتماعی نقشی بسیار مهم‌تر از سرمایه فیزیکی و انسانی در جوامع ایفا می‌کند؛ به‌گونه‌ای که در غیاب سرمایه اجتماعی، سایر سرمایه‌ها اثربخشی خود را از دست می‌دهند و پیمودن راه‌های توسعه و تکامل فرهنگی و اقتصادی ناهموار و دشوار می‌شود. از این‌رو، سرمایه اجتماعی یک اصل محوری برای دستیابی به توسعه به‌شمار می‌آید (افشانی و کبریایی ۱۳۹۹: ۵۳۷). سرمایه اجتماعی یکی از بسیار دارایی‌هایی است که یک جامعه می‌تواند در اختیار داشته باشد و می‌تواند به عنوان شیوه‌ها، ارزش‌ها و مجموعه هنجارهای موجود در اشکال مختلف شبکه‌های اجتماعی تعریف شود که به همکاری، عملکرد و عملکرد جمعی شبکه کمک کند (Bakker et al. 2019: 133). مفهوم سرمایه اجتماعی به‌طور کلی برای اشاره به منابعی که مردم از روابطشان با دیگران به‌دست می‌آیند، استفاده می‌شود. سرمایه اجتماعی به‌ویژه از طریق تعامل مدنی ساخته می‌شود، که به نظر می‌رسد کمابیش مترادف با شهروندی فعال است (Areekul & et al. 2015: 1615). مفهوم سرمایه اجتماعی زیرک^۱ باقی‌مانده و به‌سختی قابل توضیح است. پورتس^۲ (۱۹۹۸) مدام، ادبیات سرمایه اجتماعی در حوزه جامعه‌شناسی را نقد می‌کند. با این‌وجود، تعاریف مؤثری از سرمایه اجتماعی وجود دارد (Al-Azzam et al. 2020: 97). آزمون واقعی مفهوم سرمایه اجتماعی به عنوان یک سازه مفهومی، منجر به شکل‌گیری بینش‌های تازه‌ای در روابط اجتماعی و تأثیر این بینش‌ها بر زندگی افراد می‌شود (زحمت‌زاد خوری ۱۳۹۸: ۱۱). سرمایه اجتماعی منبعی است که در اختیار افراد قرار می‌گیرد و ناشی از تعلقات اجتماعی^۳ آن‌ها و وابستگی به جامعه است. به گفته کلمن^۴، سرمایه اجتماعی وقتی وجود دارد که وابستگی متقابل بین افراد وجود داشته باشد، بیشتر است (Sabatino 2019: 357). پیوند دادن شبکه‌های اجتماعی بخش مهم پشتیبانی برای مقابله با بحران را تشکیل می‌دهد. این مسئله دسترسی به منبع گسترده‌ای از اطلاعات را تسهیل می‌کند (Alam et al. 2020: 243). سرمایه اجتماعی بی‌اعتنایی اجتماعی را، که ذیل سایه بی‌توجهی به نیازهای فردی و گروهی آحاد جامعه شکل می‌گیرد و تبعاتی جز کاهش مشارکت‌های اجتماعی، و فروپاشی همبستگی ملی

1. elusive
2. Portes
3. social bonds
4. Coleman

در پی ندارد، از بین می‌برد و روحیه تلاش و مشارکت را برای رشد مهیا می‌سازد. خودکفایی و توسعه صنایع، که بی‌شک نیازمند انسجام اجتماعی است، با افزایش سرمایه اجتماعی و رفع بی‌اعتنایی توسعه می‌یابد (مؤذن جمشیدی و روحی ۱۴۰۰: ۲۸۸). بنابراین، می‌توان اذعان داشت که سرمایه اجتماعی می‌تواند جایگاه ویژه‌ای برای ارتقای عملکرد نظام تدارکات عمومی به‌عنوان یکی از ابعاد تعیین‌کننده اجتماعی در اداره امور جامعه است.

تدارکات عمومی ابزاری برای سیاست‌گذاری مؤثر برای نوآوری‌های مولد^۱ و تشویق تجدید صنعت است (Tommi et al. 2020: 1). پورتر^۲ و میلر (۱۹۸۵) ادعا کردند که تدارکات نوعی فعالیت اصلی در یک سازمان نیست، بلکه یک پشتیبانی مشخص و یا یک کارکرد استراتژیک است تا کارکردی عملیاتی. در بخش دولتی، تدارکات به اکتساب برای مصرف عمومی، در قالب کالاها، کارها و خدمات برای کلیه زیرمجموعه‌های منطقه‌ای یا وظیفه‌ای^۳ یک دولت ملی^۴ اشاره دارد (Bour 2019: 6). این مسئله برای دولت‌ها در جوامع در حال توسعه اهمیت زیادی دارد. افغانستان از جمله کشورهایی است که طی چند دهه اخیر تحولات اجتماعی، اقتصادی و سیاسی مختلفی را پشت سر گذاشته و شرایط متفاوتی را تجربه کرده است. مجموعه مسائل یادشده موجب شکل‌گیری شکاف‌های راهبردی و عملیاتی در خصوص توسعه این کشور شده است. نظام تدارکات کشور افغانستان یکی از جنبه‌های اساسی برای سرعت‌بخشی به توسعه در این کشور بوده و بی‌شک چنین امری، مستلزم توجه به ابعاد و چالش‌های مختلف مطرح پیرامون نظام تدارکاتی افغانستان از نظر علمی است تا بتوان مسیرهای روشنی را برای دستیابی به اهداف توسعه دنبال کرد. موفقیت نظام تدارکات افغانستان به دلیل آنکه از یک سو با رویکردی نهادی به دنبال پیشبرد امور است و از سوی دیگر، وجود مسئولیت اجتماعی برای اهداف کلان سیاسی و اقتصادی و مهم‌تر از همه، اجتماعی برای چنین مجموعه‌ای مطرح است، همراه با شکل‌دهی سرمایه اجتماعی متناسب با نهادگرایی جدید میسر خواهد شد. اما واقعیت آن است که مشکلات زیرساختی در شکل‌دهی نظام‌های اجتماعی مناسب درون جامعه به وسیله نظام تدارکات افغانستان

-
1. generating innovations
  2. Porter
  3. territorial or functional subdivisions
  4. nation state

عضلات خاصی ایجاد کرده و این مسئله به تحلیل‌ها و بررسی‌های علمی و کارشناسانه نیاز دارد. در واقع، مطالعه حاضر دو هدف کلی را دنبال می‌کند که ابتدا به دنبال شناسایی ابعاد سرمایه اجتماعی با رویکرد نهادگرایی جدید در نظام تدارکاتی افغانستان است و سپس، روابط میان آن‌ها را تحلیل و بررسی می‌کند.

چارچوب نظری و پیشینه پژوهش

سرمایه اجتماعی اصطلاحی است که کاربرد آن هر روز در حال افزایش است، اما این مفهوم چارچوب و تعریف مشخصی ندارد. علت اصلی تکثیر تعاریف سرمایه اجتماعی از این امر نشئت می‌گیرد که ماهیت این مفهوم به گونه‌ای است که در هر بستر اجتماعی و فرهنگی به شکلی خاص درمی‌آید و دیگر اینکه، مفهوم‌بندی و عملیاتی کردن سرمایه اجتماعی امری بسیار پیچیده و مشکل است (علائی و شیرسوار ۱۳۹۸: ۵۴).

سرمایه اجتماعی به‌عنوان منابعی در شبکه‌های اجتماعی تعبیه می‌شود و به طور مشخص، آن را به عنوان موقعیت‌های هر می^۱، به‌ویژه در ساختار اقتصاد اجتماعی^۲ تغییر می‌دهد (Song & Pettis 2018: 5). دو طبقه‌بندی اصلی سرمایه اجتماعی وجود دارد. اولین مورد بر اساس دیدگاه شبکه است که سرمایه اجتماعی را با استفاده از مفاهیم تعلق، پل زدن و پیوند^۳ تعریف می‌کند. دیگری بر اساس دیدگاه ساختار اجتماعی است که سرمایه اجتماعی را با استفاده از سرمایه ساختاری، رابطه‌ای و شناختی^۴ تعریف می‌کند (Jia et al. 2020: 8). باید دانست که دو معنای مشخص از سرمایه اجتماعی وجود دارد (سرمایه اجتماعی در سطح فردی و جامعه). سرمایه اجتماعی فردی منافع افراد یا خانواده‌ها را منتقل می‌کند (Bourdieu 1984)، در حالی که سرمایه اجتماعی جامعه اقدام جمعی را برای واحدهای بزرگ‌تر اجتماعی امکان‌پذیر می‌کند (پاتنام، ۲۰۰۳). شیدلر و کریبیل (۲۰۰۹) اظهار داشتند: «سرمایه اجتماعی به بهترین وجه به‌عنوان یک کالای عمومی ناخالص^۵ توصیف می‌شود، به این صورت که افراد با انگیزه‌های خصوصی برای ایجاد و حفظ سرمایه اجتماعی روبه‌رو

1. hierarchical positions
2. socioeconomic structure
3. bonding, bridging and linking
4. structural, relational, and cognitive
5. impure public good

می‌شوند، اما چنین رفتاری تولیدکننده منافع عمومی است که با جامعه به اشتراک می‌گذارند (Harrison et al. 2019: 1). طبق نظر کوری^۱ و استنلی (۲۰۰۸)، سرمایه اجتماعی مزایایی را که افراد و جوامع از طریق منافع مشارکت اجتماعی، کمک‌های متقابل^۲ و اعتماد به دست می‌آورند را توصیف می‌کند (Kawasaki et al. 2019: 2).

آرون^۳ (۲۰۰۳) نهادها را به عنوان مجموعه‌ای از محدودیت‌های رسمی و غیررسمی که بر فعالیت‌های اجتماعی، اقتصادی و سیاسی تحمیل می‌شود، تعریف می‌کند. سنجش کیفیت نهادها در ادبیات تجربی شامل شاخصه‌هایی مانند حقوق مالکیت^۴، ساختار بوروکراتیک و حقوق سیاسی و آزادی‌های مدنی است (Baliamoune-Lutz 2011: 336). از هدف‌های اصلی تمام نظام‌های اقتصادی، تحقق رشد و توسعه اقتصادی است. به این منظور، الگوهای گوناگون رشد اقتصادی به‌ویژه الگوهای رشد نئوکلاسیک، تفاوت در عملکرد اقتصادی کشورها را ناشی از تفاوت در عامل‌های اقتصادی مانند سرمایه (فیزیکی، انسانی و منابع انرژی) و بهره‌وری می‌دانند؛ در حالی که تفاوت در انباشت انواع سرمایه و بهره‌وری خود ریشه در عامل‌های دیگری نیز غیر از عوامل کلان اقتصادی دارد، که اقتصاددانان نهادگرا آن را ساختار نهادی هر کشور معرفی می‌کنند (پورعلی و همکاران ۱۳۹۹: ۸۰). بخش دولتی با بهره‌مندی از سرمایه‌های انسانی توانمند و متمایز، می‌تواند ظرفیت رقابت‌پذیری ملی را ارتقا دهد که این امر منجر به تقویت شاخص‌های حکمرانی خوب می‌شود که در نهایت، زمینه برای ارتقای رفاه ملی فراهم می‌آورد (دانایی‌فرد و باباشاهی ۱۴۰۰: ۴۶۹). از دیدگاه نهادگرایان، دولت را نباید به مثابه یک کل منسجم و یکپارچه در نظر گرفت، بلکه دولت مجموعه‌ای از نهادها به همراه طیف متنوعی از افراد است که درون آن به حداکثرسازی مطلوبیت خود مشغول‌اند (عباسی و محمودی ۱۳۹۸: ۱۱۳). رویکرد نهادگرایی ساختار قواعد حاکم، انگیزه‌ها و قیودی را برای اقدامات فردی به دنبال دارد. با خط‌مشی رفتار به این شیوه، عادت‌های موافق در میان جمعیت بیشتر توسعه یافته و تقویت شده است. عادت‌ها، اجزای تشکیل‌دهنده نهادها هستند که نهادها را بادوام تقویت می‌کنند و قدرت و اقتدار هنجاری ارائه می‌دهند. در واقع،

1. Currie
2. mutual assistance
3. Aron
4. property rights

این فعل و انفعال رفتار، عادت، احساس و عقلانیت به توضیح قدرت هنجاری عرف در جامعه کمک می‌کند. همان‌طور که ادموند برکه^۱ می‌گوید: «عرف، ما را با همه‌چیز آشتی می‌دهد و قوانین عرفی می‌تواند نیروی اقتدار اخلاقی را به دست آورد. در عوض، هنجارهای اخلاقی به تقویت بیشتر نهادها کمک می‌کند (هادوی‌نیا و خدیوی رفوگر ۱۳۹۵: ۵۸). یک فرض اساسی در مطالعه نهادها این است که سازمان‌ها به‌شدت در بستر نهادهای وسیع قرار دارند و نهادها شکل‌دهنده رفتار هستند و از این‌رو، تغییر نهاد منجر به تغییر رفتار خواهد شد. این بستر نهادی شامل محدوده شناخته‌شده‌ای از ساختارهای قدرت سیاسی، ارزش‌های فرهنگی و ایدئولوژی‌ها می‌شود که توسط تنظیمات اجتماعی در زمینه‌های خود تعبیه شده‌اند. بنابراین، شیوه‌های سازمانی به‌طور مستقیم انعکاس یا واکنشی نسبت به قوانین و ساختارهای ساخته‌شده در محیط بزرگ‌ترشان هستند. این محیط نهادی منبع قانون‌سازی، پاداش و یا ایجاد محدودیت‌ها بر فعالیت‌های سازمانی است (زاهدی و همکاران ۱۴۰۰: ۱۷۵). نهادگرایی جدید در حوزه‌هایی همچون اقتصاد، علوم سیاسی، جامعه‌شناسی، برنامه‌ریزی منطقه‌ای و ناحیه‌ای و به‌ویژه در حوزه‌های مرتبط با حکمروایی و مدیریت شهری قابل ردیابی است؛ تکامل نظریه‌های نهادگرایی در درون نظریه‌های برنامه‌ریزی، تحلیل فرایندهای اجرا، اقتصاد سیاسی برنامه‌ریزی و نظریه‌های برنامه‌ریزی صورت گرفته است (اسکندری‌ثانی و همکاران ۱۳۹۶: ۳۳). پس حمایت‌های سازمانی و نهادی در ارائه اثربخش خدمات عمومی را برای جوامع باید مهم و ضروری دانست. بنابراین، می‌توان شکل‌گیری سرمایه‌های حمایتی در سرمایه اجتماعی را بخشی از انعکاس نهادگرایی جدید درون مدل کلی سرمایه اجتماعی در حوزه‌ای عمومی همچون تدارکات عمومی مورد توجه قرار داد.

فرایند تدارکات عمومی باید در پارامترهای دقیق تحمیل‌شده توسط قوانین قانونی و رویه‌های سازمانی اجرا شود. بنابراین، ایجاد روابط مشترک با ارائه‌دهندگان چالش‌برانگیز است. تدارکات عمومی باید مطابق با مقررات طراحی شده برای جلوگیری از تبعیض و برخورد متفاوتی با ارائه‌دهندگان باشد (Holma et al. 2020: 1). اگرچه نظام‌های تدارکات مزایا و معایب خاص خود را دارند، اما برخی از ویژگی‌های نظام تدارکات می‌توانند بسیار مشابه باشند (Tang et al. 2019: 4).

مطالعات اندکی به تحلیل روابط میان سرمایه اجتماعی با رویکرد نهادگرایی و نظام‌های تدارکات پرداخته‌اند. طبق مطالعه رضوی و همکاران (۱۳۹۸)، ۱۸ عامل بر اساس تکرار واقعی دارای قابلیت تعمیم بوده‌اند که در قالب چارچوبی برای شناسایی و تحلیل عوامل مؤثر در تدوین سیاست تدارکات عمومی نوآوری ایران ارائه شده‌اند. این عوامل شامل دو بُعد بیرونی (شرایط بین‌المللی و بافت سیاسی) و چهار بُعد درونی (ویژگی‌های نهادی، سازماندهی و توانمندی، تجمع تقاضا و طراحی مشوق‌ها) هستند. نتایج پژوهش قاسم‌زاده و شیخی (۱۳۹۷) نشان می‌دهد سرمایه اجتماعی نقش واسطه‌ای و میانجی را در گذار از نهادگرایی قدیم به جدید بازی کرده است. با توجه به اهمیت نهادها در مطالعه سرمایه اجتماعی، نهادگرایی جدید بیشتر از مطالعات جامعه‌شناختی تأثیر پذیرفته است. حیدری و همکاران (۱۳۹۵) طی پژوهشی نشان دادند نه تنها سرمایه سلامت و سرمایه اجتماعی روی رشد اقتصادی مؤثر است، بلکه ارتباط متقابل آن‌ها، با توجه به اینکه از یک طرف، سرمایه اجتماعی باعث تقویت شاخص‌های سلامت روحی و جسمی افراد جامعه می‌شود.

نینا و همکاران (۲۰۲۰) طی پژوهشی بیان داشتند که شهرداری‌های هلند، نه تنها از طریق مقررات، بلکه با استفاده از قدرت تدارکات عمومی خود، در هماهنگی، تسهیل و تسریع فرایندهای کاهش انتشار نقش مؤثری دارند. نتایج مطالعه اتزابه^۱ (۲۰۱۸) نشان داد یک شبکه غیررسمی وجود دارد که جایگزینی قابل توجه برای کانال‌های رسمی تعامل است و به درک پویایی صنعتی شهر کمک می‌کند. نتایج پژوهش الوفی^۲ و همکاران (۲۰۱۶) در خصوص شکست نظام تدارکات در عربستان، نشان داد نظام تدارکاتی ریسک عمده پروژه‌ها است و تأثیرات منفی بر پروژه‌های عمرانی دارد و نیاز به بهسازی دارد. نتایج پژوهش پیرس و همکاران (۲۰۱۶) نشان داد تاریخ و سطوح سرمایه اجتماعی معاصر در سطح منطقه‌ای به شدت با هم مرتبط هستند و هر دو مورد یادشده به شدت با شاخص‌های عملکرد نهادی منطقه‌ای و ابتکارات پایداری ارتباط دارند. نتایج پژوهش آلام و همکاران (۲۰۱۶) نشان می‌دهد خانوارها در حال اجرای استراتژی‌های

---

1. Etxabe

2. Alofi & et al

سازگاری مانند تنوع زراعی^۱، کاشت درختان^۲ و باغداری خانگی^۳ و مهاجرت هستند. موانع سازگاری ناهمگن در بین گروه‌های کشاورزی مشاهده می‌شود که دسترسی به اعتبار و عدم اطلاع از راهکارهای سازگاری مناسب از جمله موانع مهم سازگاری است. طبق نتایج، انتخاب استراتژی‌های سازگاری به طور قابل توجهی تحت تأثیر سرمایه اجتماعی و دسترسی به نهادها است. برای حمایت از سازگاری محلی و تقویت تاب‌آوری خانواده‌های آسیب‌پذیر به منظور مقابله بهتر با تغییر اقلیمی، مداخلات دولت از طریق سازگاری برنامه‌ریزی شده مانند دسترسی به نهادها و تسهیلات اعتباری و بسته‌ای از فناوری کشاورزی و زیست‌محیطی با تحقیقات لازم است. نتایج پژوهش آریکول و همکاران (۲۰۱۵) نشان داد مؤلفه‌های سرمایه اجتماعی شامل انسان، نهاد، دانش معرفتی^۴ و فرهنگ، بودجه جامعه^۵ و منابع طبیعی^۶ است. مؤلفه‌های تقویت سرمایه اجتماعی که از پنج مرحله چرخه‌ای تشکیل شده است: مشارکت قابل اعتماد^۷ در مطالعه مسئله، تصمیم‌گیری، اجرا، مصالح و ارزیابی. مدل تقویت سرمایه اجتماعی برای یک جامعه پایدار مادام‌العمر یادگیرنده، رابطه بین مؤلفه‌ها و تقویت سرمایه اجتماعی را نشان می‌دهد.

روش‌شناسی پژوهش

این مطالعه بر اساس هدف کاربردی و بر حسب گردآوری داده‌ها و اطلاعات آمیخته-اکتشافی انجام شده و شامل دو بخش کیفی و کمی است. جامعه آماری در بخش کیفی، کارشناسان ارشد اداره تدارکات ملی افغانستان است که آشنایی لازم با سرمایه اجتماعی دارد و حداقل دارای مدرک تحصیلی کارشناسی ارشد و حداقل سه سال سابقه کاری مرتبط دارند، هستند. انتخاب افراد در اداره تدارکات ملی افغانستان و ایالت‌های مختلف به صورت گلوله‌برفی صورت گرفت. در مجموع، با ۱۵ نفر از افراد واجد شرایط یادشده مصاحبه صورت پذیرفت. مشخصات عمومی افراد مصاحبه‌شده به صورت جدول ۱ است.

1. diversifying crops
2. tree plantation
3. homestead gardening
4. wisdom knowledge
5. community funds
6. natural resources
7. trusty participation

جدول ۱. مشخصات عمومی افراد مصاحبه شده

ردیف	جنسیت	سن	سطح تحصیلات	تخصص (رشته تحصیلی)	مسئولیت/سمت	تجربه (سابقه) کاری
۱	مرد	۴۵	کارشناسی ارشد	اقتصاد	مدیر تدارکات	۷ سال
۲	مرد	۵۱	دکتری	جامعه‌شناسی	استاد دانشگاه	۵ سال
۳	مرد	۳۷	کارشناسی ارشد	مدیریت بازرگانی	مسئول تدارکات	۴ سال
۴	مرد	۴۲	کارشناسی ارشد	علوم سیاسی	استاد دانشگاه	۶ سال
۵	مرد	۳۵	کارشناسی ارشد	مدیریت (MBA)	کارشناس تدارکات	۳ سال
۶	مرد	۳۲	کارشناسی ارشد	حقوق خصوصی	کارشناس ارشد تدارکات ملی	۶ سال
۷	مرد	۴۱	دکتری	فقه و حقوق اسلامی	استاد دانشگاه	۳ سال
۸	زن	۴۳	کارشناسی ارشد	مدیریت دولتی	مشاور ارشد تدارکات	۷ سال
۹	مرد	۳۸	کارشناسی ارشد	مدیریت تدارکات	رئیس تدارکات	۶ سال
۱۰	مرد	۴۶	دکتری	حقوق و علوم سیاسی	استاد دانشگاه	۵ سال
۱۱	مرد	۳۹	کارشناسی ارشد	اقتصاد	مدیر تدارکات	۶ سال
۱۲	زن	۳۸	کارشناسی ارشد	حسابداری	استاد دانشگاه	۵ سال
۱۳	زن	۲۹	کارشناسی ارشد	اقتصاد توسعه	استاد دانشگاه	۳ سال
۱۴	مرد	۴۲	کارشناسی ارشد	مدیریت بازرگانی	رئیس اسبق تدارکات	۸ سال
۱۵	مرد	۳۷	کارشناسی ارشد	MDA	مدیر پروژه تدارکات	۵ سال

برای مصاحبه تا حد اشباع نظری با این افراد ارتباط برقرار شد. بر اساس تکرار داده‌های مصاحبه‌های قبلی در مصاحبه‌های ۱۴ و ۱۵ پژوهشگر ادامه مصاحبه را متوقف ساخت. نسبت به در واقع نمونه‌گیری استفاده‌شده در پژوهش، نمونه‌گیری نظری بوده است. روش جمع‌آوری داده‌ها مصاحبه است و همچنین، در خصوص مبانی نظری پژوهش به بررسی مطالعات و مقالات علمی پرداخته شد. پروتکل اصلی مصاحبه دارای ۶ سؤال بود که بر حسب اهداف پژوهش، به طرح نظرات مصاحبه‌شوندگان در خصوص ابعاد، مؤلفه‌ها و شاخص‌های سرمایه اجتماعی نظام تدارکات عمومی افغانستان با رویکرد نهادگرایی جدید و همچنین، نقش نهادگرایی جدید و سرمایه اجتماعی در نظام تدارکات افغانستان پرداخت. داده‌های جمع‌آوری‌شده از طریق تحلیل اکتشافی تم، تحلیل و کدگذاری شد. تحلیل اطلاعات در روش تحلیل مضمون بر فرایند کدگذاری مبتنی است. این روش، فرایندی برای تحلیل داده‌های متنی است که داده‌های پراکنده و متنوع را به داده‌های غنی و تفصیلی تبدیل می‌کند. با توجه به پیچیدگی و پراکندگی مفاهیم مطرح در حوزه سرمایه اجتماعی درون اداره تدارکات ملی افغانستان، از این روش برای تحلیل داده‌های کیفی استفاده شد. مضمون یا تم، بیانگر مفهوم الگوی

موجود در داده‌ها و مرتبط با پرسش‌های پژوهش است. برای بررسی روایی و پایایی در بخش کیفی از چک شدن نتایج توسط مصاحبه‌شوندگان، توصیف حوزه بررسی شده و شرکت‌کنندگان در پژوهش، مستندسازی داده‌های به‌دست‌آمده از مصاحبه‌ها و کدگذاری ثانوی استفاده شد.

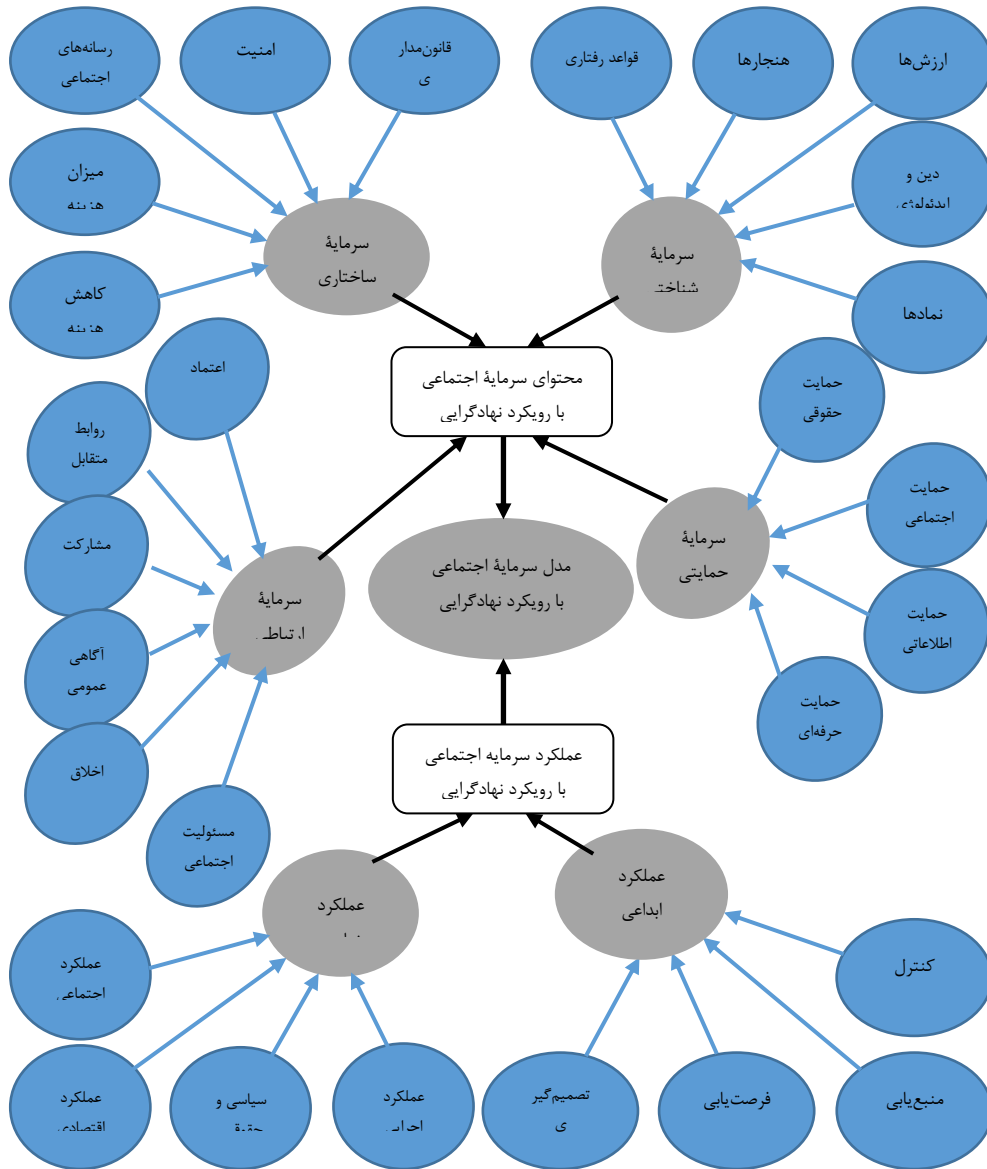
جامعه آماری در بخش کمی، کارشناسان اداره تدارکات ملی افغانستان بوده‌اند. برای تعیین حجم نمونه از جدول کرجسی-مورگان استفاده شد. بر اساس اطلاعات موجود، تعداد افراد جامعه آماری حدود ۱۴۰۰ نفر بودند که بر این اساس، ۳۰۲ نفر مورد نظرسنجی قرار گرفتند. ابزار جمع‌آوری داده‌ها نیز پرسشنامه بوده که بر اساس یافته‌های بخش کیفی طراحی و تدوین شد. پایایی پرسشنامه یادشده پس از بررسی اولیه به طور کلی ۰/۸۷۳ محاسبه شد و برای متغیرهای سرمایه ساختاری، سرمایه شناختی، سرمایه ارتباطی، سرمایه حمایتی، عملکرد ابداعی و عملکرد نهادی به ترتیب ۰/۸۰۹، ۰/۸۱۶، ۰/۸۲۳، ۰/۷۹۴، ۰/۷۸۲ و ۰/۸۱۹ به دست آمده که نشان از اعتبار زیاد پرسشنامه دارد. همچنین، روایی محتوا و سازه پرسشنامه یادشده بررسی و تأیید شد. تحلیل داده‌ها در بخش کمی از طریق مدل معادلات ساختاری و نرم‌افزار PLS انجام شد.

مدل مفهومی پژوهش

در بخش کیفی مطالعه بر اساس پروتکل تدوین‌شده پژوهش با ۱۵ نفر مصاحبه صورت پذیرفت. برای تحلیل و دسته‌بندی یافته‌های حاصل از مصاحبه در این مطالعه از روش تم استفاده شد. ابتدا مصاحبه‌ها به صورت متن کتبی درآمد و سپس، با توجه به نکات کلیدی و موارد بااهمیت، کدگذاری صورت گرفت. یافته‌های حاصل از مصاحبه در قالب دو تم و ۶ مقوله و ۲۸ مفهوم هستند که در مجموع، شبکه مضامین حاصل از استخراج عوامل در مصاحبه‌های صورت گرفته ارائه شد.

تم ابعاد محتوایی سرمایه اجتماعی با رویکرد نهادگرایی جدید در مصاحبه‌ها مورد توجه مصاحبه‌شوندگان بوده و از مقوله‌هایی تشکیل شده است که در مجموع، محقق پس از انجام مصاحبه در رابطه با این تم به ۳۳۲ کد (۷۳ عامل) دست یافته که در ۴ دسته مقوله سرمایه ساختاری، سرمایه شناختی، سرمایه ارتباطی و سرمایه حمایتی و در ۲۰ دسته مفهومی قرار گرفته که مفاهیم مربوطه به طور خلاصه عبارت‌اند از: قانون‌مداری، امنیت، رسانه‌های اجتماعی، میزان هزینه، کاهش هزینه مبادله، قواعد رفتاری، هنجارها، ارزش‌ها، دین و ایدئولوژی، نمادها، اعتماد،

روابط متقابل، مشارکت، آگاهی عمومی، اخلاق، مسئولیت اجتماعی، حمایت حقوقی و قضایی، حمایت اجتماعی، حمایت اطلاعاتی و حمایت حرفه‌ای.

نمودار ۱. مدل مفهومی پژوهش بر حسب شبکه مضامین برگرفته از مصاحبه‌ها

منبع: یافته‌های پژوهش

سرمایه اجتماعی علاوه بر ابعاد و جنبه‌های محتوایی، ابعاد عملکردی نیز دارد. به‌خصوص اینکه سرمایه اجتماعی در وضعیت و شرایط تشکیلاتی و سازمانی مورد توجه قرار گیرد. این مسئله در برخی مدل‌های پژوهشی اخیر نیز مورد اشاره و توجه قرار گرفته و همچنین، محقق با این مسئله در مصاحبه‌ها نیز مواجه شده و مصاحبه‌شوندگان نیز تأکیدات خاصی بر ابعاد عملکردی سرمایه اجتماعی داشته‌اند. بنابراین، تم دوم مطرح در مدل سرمایه اجتماعی با رویکرد نهادگرایی جدید در بخش تدارکات کشور افغانستان، ابعاد عملکردی سرمایه اجتماعی است.

تم ابعاد عملکردی سرمایه اجتماعی در مصاحبه‌های انجام‌شده مورد توجه مصاحبه‌شوندگان بوده و از مقوله‌هایی تشکیل شده است که در مجموع، محقق پس از انجام مصاحبه در رابطه با این تم به ۱۴۱ کد (۳۳ عامل) دست یافته که در ۲ دسته مقوله عملکرد نهادی و عملکرد ابداعی و در ۸ دسته مفهومی قرار گرفته که مفاهیم مربوطه به طور خلاصه عبارت‌اند از: تصمیم‌گیری، کنترل، منبع‌یابی، فرصت‌یابی، عملکرد اجتماعی، عملکرد اقتصادی، عملکرد سیاسی و حقوقی و عملکرد اجرایی.

در نهایت، بر حسب تحلیل صورت‌گرفته از مصاحبه‌ها، ۲۸ مفهوم استخراج شد که در ۶ مقوله دسته‌بندی شدند. از این‌رو، مجموعه عوامل مطرح در مدل سرمایه اجتماعی با رویکرد نهادگرایی جدید عبارت‌اند از: سرمایه ساختاری، سرمایه شناختی، سرمایه ارتباطی، سرمایه حمایتی، عملکرد نهادی و عملکرد ابداعی. بنابراین، مدل سرمایه اجتماعی با رویکرد نهادگرایی جدید به صورت نمودار ۱ ارائه شد.

تحلیل داده‌های کمی

تحلیل داده‌ها در بخش کمی از طریق مدل معادلات ساختاری صورت پذیرفت. پیش از تحلیل مدل، هر یک از مدل‌های اندازه‌گیری بررسی شد که یافته‌ها در جدول‌های ۲-۷ آورده شده است.

جدول ۲. مقادیر بار عاملی برای نشانگرهای هر سازه در قالب مدل اندازه گیری سرمایه ساختاری

سازه	گویهها	بار عاملی	آماره t	سطح معناداری	نتیجه
قانونمداری	Q01	0.671	21.518	0.000	تأیید نشانگر
	Q02	0.878	51.492	0.000	تأیید نشانگر
	Q03	0.902	62.621	0.000	تأیید نشانگر
	Q04	0.843	41.691	0.000	تأیید نشانگر
امنیت	Q05	0.767	26.610	0.000	تأیید نشانگر
	Q06	0.898	65.218	0.000	تأیید نشانگر
	Q07	0.903	71.099	0.000	تأیید نشانگر
	Q08	0.805	35.441	0.000	تأیید نشانگر
رسانه‌های اجتماعی	Q09	0.812	32.977	0.000	تأیید نشانگر
	Q10	0.904	75.802	0.000	تأیید نشانگر
	Q11	0.906	59.953	0.000	تأیید نشانگر
	Q12	0.833	39.490	0.000	تأیید نشانگر
میزان هزینه	Q13	0.893	64.237	0.000	تأیید نشانگر
	Q14	0.931	82.253	0.000	تأیید نشانگر
	Q15	0.881	49.804	0.000	تأیید نشانگر
کاهش هزینه مبادله	Q16	0.924	87.125	0.000	تأیید نشانگر
	Q17	0.958	160.434	0.000	تأیید نشانگر
	Q18	0.884	39.807	0.000	تأیید نشانگر

منبع: یافته‌های پژوهش

جدول ۳. مقادیر بار عاملی برای نشانگرهای هر سازه در قالب مدل اندازه گیری سرمایه شناختی

سازه	گویهها	بار عاملی	آماره t	سطح معناداری	نتیجه
قواعد رفتاری	Q19	0.826	32.231	0.000	تأیید نشانگر
	Q20	0.900	66.057	0.000	تأیید نشانگر
	Q21	0.923	96.435	0.000	تأیید نشانگر
	Q22	0.858	52.475	0.000	تأیید نشانگر
هنجارها	Q23	0.814	29.717	0.000	تأیید نشانگر
	Q24	0.895	59.692	0.000	تأیید نشانگر
	Q25	0.899	48.402	0.000	تأیید نشانگر
	Q26	0.905	78.058	0.000	تأیید نشانگر
	Q27	0.836	38.837	0.000	تأیید نشانگر
ارزش‌ها	Q28	0.852	47.365	0.000	تأیید نشانگر
	Q29	0.929	98.796	0.000	تأیید نشانگر
	Q30	0.944	158.149	0.000	تأیید نشانگر
	Q31	0.876	51.728	0.000	تأیید نشانگر

ادامه جدول ۳. مقادیر بار عاملی برای نشانگرهای هر سازه در قالب مدل اندازه‌گیری سرمایه‌شناختی

سازه	گویه‌ها	بار عاملی	آماره t	سطح معناداری	نتیجه
دین و ایدئولوژی	Q32	0.921	80.963	0.000	تأیید نشانگر
	Q33	0.957	145.968	0.000	تأیید نشانگر
	Q34	0.926	88.351	0.000	تأیید نشانگر
نمادها	Q35	0.902	71.114	0.000	تأیید نشانگر
	Q36	0.943	105.382	0.000	تأیید نشانگر
	Q37	0.935	103.845	0.000	تأیید نشانگر

منبع: یافته‌های پژوهش

جدول ۴. مقادیر بار عاملی برای نشانگرهای هر سازه در قالب مدل اندازه‌گیری سرمایه‌ارتباطی

سازه	گویه‌ها	بار عاملی	آماره t	سطح معنی‌داری	نتیجه
اعتماد	Q38	0.853	45.159	0.000	تأیید نشانگر
	Q39	0.934	84.947	0.000	تأیید نشانگر
	Q40	0.949	147.580	0.000	تأیید نشانگر
	Q41	0.887	61.455	0.000	تأیید نشانگر
روابط متقابل	Q42	0.910	64.664	0.000	تأیید نشانگر
	Q43	0.950	128.799	0.000	تأیید نشانگر
	Q44	0.911	81.751	0.000	تأیید نشانگر
مشارکت	Q45	0.907	77.263	0.000	تأیید نشانگر
	Q46	0.952	135.672	0.000	تأیید نشانگر
	Q47	0.906	68.489	0.000	تأیید نشانگر
آگاهی عمومی	Q48	0.899	62.104	0.000	تأیید نشانگر
	Q49	0.943	120.214	0.000	تأیید نشانگر
	Q50	0.892	55.891	0.000	تأیید نشانگر
اخلاق	Q51	0.914	78.343	0.000	تأیید نشانگر
	Q52	0.947	106.555	0.000	تأیید نشانگر
	Q53	0.897	56.436	0.000	تأیید نشانگر
مستولیت اجتماعی	Q54	0.919	90.725	0.000	تأیید نشانگر
	Q55	0.955	147.391	0.000	تأیید نشانگر
	Q56	0.876	40.935	0.000	تأیید نشانگر

منبع: یافته‌های پژوهش

جدول ۵. مقادیر بار عاملی برای نشانگرهای هر سازه در قالب مدل اندازه گیری سرمایه حمایتی

سازه	گویهها	بار عاملی	آماره t	سطح معنی داری	نتیجه
حمایت حقوقی	Q57	0.831	32.186	0.000	تأیید نشانگر
	Q58	0.919	78.640	0.000	تأیید نشانگر
	Q59	0.932	110.930	0.000	تأیید نشانگر
	Q60	0.875	63.471	0.000	تأیید نشانگر
حمایت اجتماعی	Q61	0.787	34.558	0.000	تأیید نشانگر
	Q62	0.875	59.004	0.000	تأیید نشانگر
	Q63	0.916	95.633	0.000	تأیید نشانگر
	Q64	0.891	71.484	0.000	تأیید نشانگر
	Q65	0.828	42.578	0.000	تأیید نشانگر
حمایت اطلاعاتی	Q66	0.824	31.965	0.000	تأیید نشانگر
	Q67	0.944	133.763	0.000	تأیید نشانگر
	Q68	0.931	90.715	0.000	تأیید نشانگر
	Q69	0.884	53.154	0.000	تأیید نشانگر
حمایت حرفه‌ای	Q70	0.885	50.291	0.000	تأیید نشانگر
	Q71	0.939	111.196	0.000	تأیید نشانگر
	Q72	0.936	108.076	0.000	تأیید نشانگر
	Q73	0.833	34.793	0.000	تأیید نشانگر

منبع: یافته‌های پژوهش

جدول ۶. مقادیر بار عاملی برای نشانگرهای هر سازه در قالب مدل اندازه گیری عملکرد ابدایی

سازه	گویهها	بار عاملی	آماره t	سطح معناداری	نتیجه
تصمیم‌گیری	Q74	0.846	43.779	0.000	تأیید نشانگر
	Q75	0.926	87.973	0.000	تأیید نشانگر
	Q76	0.938	124.522	0.000	تأیید نشانگر
	Q77	0.863	47.418	0.000	تأیید نشانگر
کنترل	Q78	0.852	41.355	0.000	تأیید نشانگر
	Q79	0.921	82.139	0.000	تأیید نشانگر
	Q80	0.909	66.556	0.000	تأیید نشانگر
	Q81	0.814	35.396	0.000	تأیید نشانگر
منع‌یابی	Q82	0.836	40.581	0.000	تأیید نشانگر
	Q83	0.931	104.918	0.000	تأیید نشانگر
	Q84	0.915	76.960	0.000	تأیید نشانگر
	Q85	0.841	39.284	0.000	تأیید نشانگر
فرصت‌یابی	Q86	0.863	52.873	0.000	تأیید نشانگر
	Q87	0.926	83.697	0.000	تأیید نشانگر
	Q88	0.878	48.202	0.000	تأیید نشانگر
	Q89	0.786	23.894	0.000	تأیید نشانگر

منبع: یافته‌های پژوهش

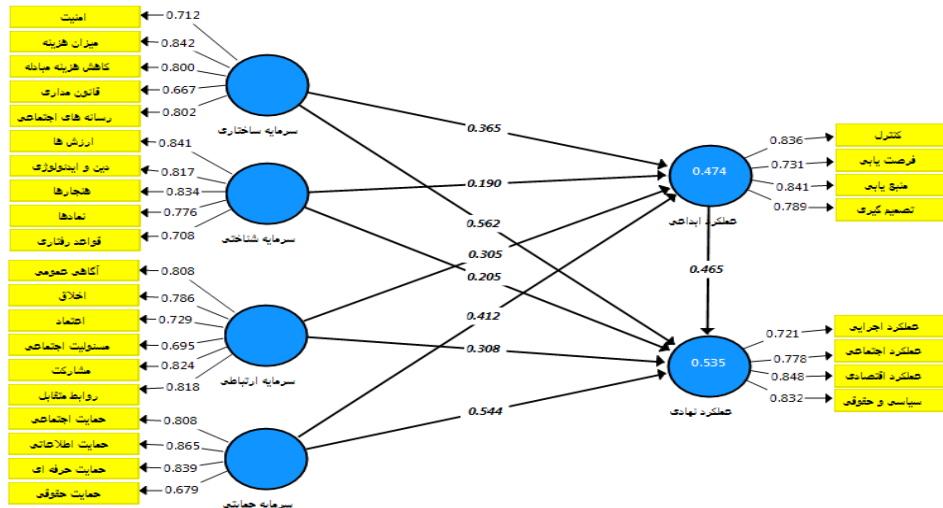

جدول ۷. مقادیر بار عاملی برای نشانگرهای هر سازه در قالب مدل اندازه‌گیری عملکرد نهادی

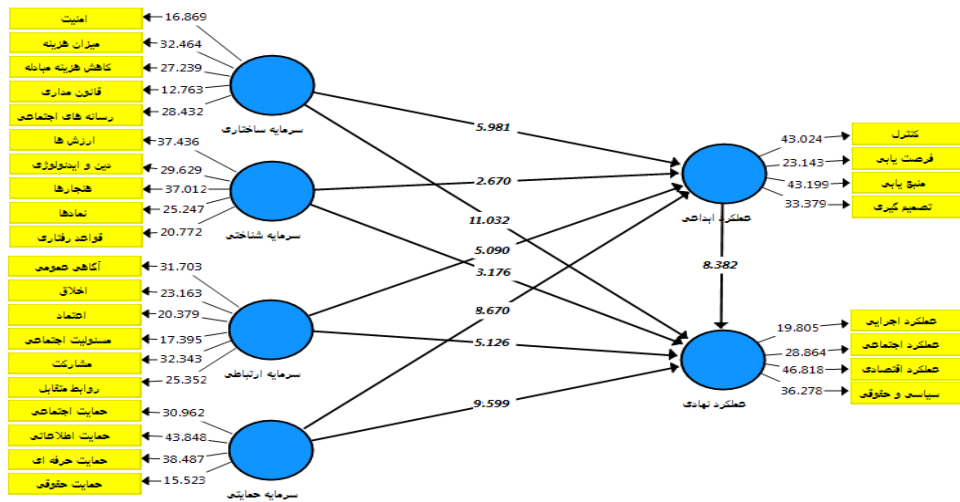
سازه	گروه‌ها	بار عاملی	آماره t	سطح معناداری	نتیجه
عملکرد اجتماعی	Q90	0.859	40.021	0.000	تأیید نشانگر
	Q91	0.902	62.227	0.000	تأیید نشانگر
	Q92	0.933	99.612	0.000	تأیید نشانگر
	Q93	0.860	46.428	0.000	تأیید نشانگر
عملکرد اقتصادی	Q94	0.822	38.195	0.000	تأیید نشانگر
	Q95	0.909	76.075	0.000	تأیید نشانگر
	Q96	0.916	82.352	0.000	تأیید نشانگر
	Q97	0.822	37.280	0.000	تأیید نشانگر
سیاسی و حقوقی	Q98	0.808	31.938	0.000	تأیید نشانگر
	Q99	0.891	63.231	0.000	تأیید نشانگر
	Q100	0.927	105.622	0.000	تأیید نشانگر
	Q101	0.873	46.980	0.000	تأیید نشانگر
عملکرد اجرایی	Q102	0.766	28.726	0.000	تأیید نشانگر
	Q103	0.845	43.433	0.000	تأیید نشانگر
	Q104	0.894	63.604	0.000	تأیید نشانگر
	Q105	0.915	83.387	0.000	تأیید نشانگر
	Q106	0.825	39.304	0.000	تأیید نشانگر

منبع: یافته‌های پژوهش

با توجه به تأیید مقادیر بار عاملی در مدل‌های اندازه‌گیری متغیرهای پژوهش، در ادامه به آزمون مدل معادله ساختاری پژوهش پرداخته می‌شود. مدل ساختاری مدلی است که در آن روابط بین متغیرهای مکنون (مستقل یا برون‌زا) و وابسته (درون‌زا) مورد توجه قرار می‌گیرد. از آنجا که مدل ساختاری مدلی برآمده از رابطه بین مدل‌های اندازه‌گیری موجود در مدل است، بعد از ارزیابی پایایی و روایی مدل‌های اندازه‌گیری، نوبت به ارزیابی مدل ساختاری می‌رسد. همچنین، نمودار ۲ نتایج تحلیل مربوط به مدل ساختاری پژوهش را نشان می‌دهد. به علاوه نمودار ۳، نمرات تی مربوط به هر یک از روابط مدل ۲ را نشان می‌دهد.

نمودار ۲. ضرایب مسیر آزمون مدل پژوهش
منبع: یافته‌های پژوهش

نمودار ۳. نمرات تی مربوط به آزمون مدل پژوهش
منبع: یافته‌های پژوهش

طبق نمودار ۳ نشان می‌دهد تمامی ضرایب مسیر مستقیم در سطح ۹۵ درصد معنادارند. همچنین، تمامی اثرات غیر مستقیم نیز در سطح ۹۵ درصد معنادار شده‌اند.

جدول ۸. نتایج آزمون فرضیه‌ها

فرضیه	مسیر	ضریب مسیر (β)	عدد معناداری t- value	نتیجه آزمون
۱	سرمایه ساختاری بر عملکرد ابداعي تأثیر معناداری دارد.	۰/۳۶۵	۵/۹۸۱	تأیید
۲	سرمایه ساختاری بر عملکرد نهادی تأثیر معناداری دارد.	۰/۵۶۲	۱۱/۰۳۲	تأیید
۳	سرمایه شناختی بر عملکرد ابداعي تأثیر معناداری دارد.	۰/۱۹۰	۲/۶۷۰	تأیید
۴	سرمایه شناختی بر عملکرد نهادی تأثیر معناداری دارد.	۰/۲۰۵	۳/۱۷۶	تأیید
۵	سرمایه ارتباطی بر عملکرد ابداعي تأثیر معناداری دارد.	۰/۳۰۵	۵/۰۹۰	تأیید
۶	سرمایه ارتباطی بر عملکرد نهادی تأثیر معناداری دارد.	۰/۳۰۸	۵/۱۲۶	تأیید
۷	سرمایه حمایتی بر عملکرد ابداعي تأثیر معناداری دارد.	۰/۴۱۲	۸/۶۷۰	تأیید
۸	سرمایه حمایتی بر عملکرد نهادی تأثیر معناداری دارد.	۰/۵۴۴	۹/۵۹۹	تأیید
۹	عملکرد ابداعي بر عملکرد نهادی تأثیر معناداری دارد.	۰/۴۶۵	۸/۳۸۲	تأیید

منبع: یافته‌های پژوهش

طبق نتایج جدول ۸، تمامی فرضیه‌های مطرح شده طبق مدل پژوهشی، مورد تأیید قرار گرفتند.

بحث و نتیجه

در این پژوهش به ارائه و آزمون مدل جامع سرمایه اجتماعی با رویکرد نهادگرایی جدید (مورد مطالعه: بهبود نظام تدارکاتی کشور افغانستان) پرداخته شده است. ماهیت ارزشمند سرمایه اجتماعی در بهبود پیشبرد اهداف اجتماعی و اقتصادی در جوامع با توجه به شکل‌دهی و جهت‌دهی نهادهای اجتماعی قابل تأمل و توجه است. بنابراین، با استفاده از سرمایه اجتماعی بر حسب نهادگرایی جدید می‌توان انتظار بهبود نظام تدارکاتی کشور در حال توسعه افغانستان داشت. یافته‌های این مطالعه نشان داد مدل جامع سرمایه اجتماعی با رویکرد نهادگرایی جدید در نظام تدارکات کشور افغانستان، شامل دو تم (محتوای سرمایه اجتماعی با رویکرد نهادگرایی و عملکرد سرمایه اجتماعی با رویکرد نهادگرایی) و ۶ مقوله (سرمایه ساختاری، سرمایه شناختی، سرمایه ارتباطی، سرمایه حمایتی، عملکرد ابداعي و عملکرد نهادی) و ۲۸ مفهوم است. همچنین، روابط بین متغیرهای پژوهش نشان داد سرمایه ساختاری، سرمایه شناختی، سرمایه ارتباطی و سرمایه حمایتی بر عملکرد ابداعي و عملکرد نهادی تأثیر معناداری دارد. عملکرد ابداعي بر عملکرد نهادی تأثیر معناداری دارد.

در مجموع، بر اساس یافته‌های به دست آمده باید گفت که مجموعه عوامل متعدد و متنوعی در ایجاد و ساخت سرمایه اجتماعی باحسب رویکرد نهادگرایی جدید نقش دارند و همچنین، در چارچوب ترتیبی فرایندی می‌توان این مدل را مورد توجه قرار داد. به این صورت که بخش محتوایی مدل را می‌توان ساختار ورودی مدل سرمایه اجتماعی با رویکرد نهادگرایی جدید برای نظام تدارکات دانست. همچنین، بخش عملکردی نشان‌دهنده خروجی و ستانده‌های حاصل از سرمایه اجتماعی با رویکرد نهادگرایی جدید برای نظام تدارکات است. در ضمن، تأیید روابط میان ابعاد و اجرای محتوایی سرمایه اجتماعی (یعنی سرمایه ساختاری، سرمایه شناختی، سرمایه ارتباطی، سرمایه حمایتی) با ابعاد عملکرد سرمایه اجتماعی (یعنی عملکرد ابداعی و عملکرد نهادی)، بیانگر نقش برجسته سرمایه اجتماعی در نظام‌های نهادی برای دستیابی به عملکرد مطلوب و مناسب است. در واقع، پذیرش ارزش و اهمیت سرمایه اجتماعی در سطح جامعه می‌تواند زمینه‌ساز اداره مسائل عمومی جامعه به شکلی اثربخش و کارآمد شود. این مسئله در مطالعات پیشین نیز به شکلی مورد توجه قرار گرفته است که می‌توان به آن‌ها توجه داشت.

به طور کلی، نگاهی مختصر به یافته‌های پژوهش می‌تواند نمایی متفاوت از آن را در مطالعات دیگر نیز دید و این نکته خود گویای چند نکته می‌تواند باشد. یکی اینکه سرمایه اجتماعی به خودی خود نمی‌تواند برای یک جامعه مفید واقع شود مگر آنکه بتوان از آن در چارچوب‌های اجتماعی استفاده لازم را داشت. دیگر آنکه، سرمایه اجتماعی با مفاهیم اجتماعی و پذیرش برتری جمع بر فرد می‌تواند معنای بیشتری به خود بگیرد. در واقع، سرمایه اجتماعی در یک نظام یا نهاد می‌تواند مفهوم بیشتری داشته باشد تا اینکه در چارچوب‌های تک‌بعدی مورد توجه قرار گیرد. همچنین، تمایلات نهادگرایی در اصل شکل‌گیری و شکل‌دهی سرمایه اجتماعی وجود داشته و برای توسعه و گسترش سرمایه اجتماعی ناخودآگاه تمایلات به سمت نهادگرایی شکل می‌گیرد. علاوه بر موارد یادشده، تمامی مطالعات به ابعاد و جنبه‌های سرمایه اجتماعی (به دلیل طرح در حیطه علوم انسانی) با نگاه خود پرداخته و با وجود تمایزات شکلی در اساس و پایه نظری متفاوت نیستند و یکدیگر را نقض نمی‌کنند که این مسئله خود نشان‌دهنده پویایی ذاتی در مفهوم

سرمایه اجتماعی است. در مجموع، می‌توان گفت که یافته‌های مطالعات پیشین و پژوهش حاضر هم‌راستای یکدیگر هستند و نتایج این پژوهش‌ها اعتمادپذیری لازم را دارند. با توجه به یافته‌های حاصل از پژوهش موارد زیر برای اداره تدارکات افغانستان پیشنهاد می‌شود:

- با توجه به مدل پیشنهادی پژوهش دو تم محتوایی و عملکردی برای سرمایه اجتماعی با رویکرد نهادگرایی نوین ارائه شده است. پیشنهاد می‌شود برای بهبود و افزایش سطح کارایی و اثربخشی نظام تدارکاتی در کشور افغانستان به این چارچوب فرایندی (دو بخش محتوایی و عملکردی) برای مدیریت نظام تدارکات افغانستان توجه شود. در واقع، بخش محتوایی مدل ساختار ورودی مدل سرمایه اجتماعی با رویکرد نهادگرایی جدید برای نظام تدارکات بوده و همچنین، بخش عملکردی نشان‌دهنده خروجی و ستانده‌های حاصل از سرمایه اجتماعی با رویکرد نهادگرایی جدید برای نظام تدارکات است.

- برای سنجش سطح موفقیت اداره تدارکات افغانستان، عملکرد این مجموعه با استفاده از مؤلفه‌های مطرح شده در خصوص عملکرد ابداعی (کنترل، منبع‌یابی، فرصت‌یابی و تصمیم‌گیری) و عملکرد نهادی (عملکرد اجرایی، عملکرد سیاسی و حقوقی، عملکرد اقتصادی و عملکرد اجتماعی) ارزشیابی و کنترل شود و استانداردهای مشخصی برای کسب حداقل عملکرد در این خصوص تعریف شود.

- برای پژوهش‌های آتی توصیه می‌شود هر یک از مقوله‌های معرفی شده ابعاد محتوایی و عملکردی سرمایه اجتماعی با رویکرد نهادگرایی نوین را متناسب با شرایط در حال تحول و گذار نظام تدارکات افغانستان آسیب‌شناسی شود.

- به پژوهشگران علاقه‌مند به مسئله مورد بررسی پیشنهاد می‌شود در مطالعات آتی ۴ مقوله محتوایی و ۲ مقوله عملکردی مطرح شده برای سرمایه اجتماعی با رویکرد نهادگرایی نوین با مؤلفه‌های هر یک از آن‌ها مورد اولویت‌بندی و مقایسه قرار گیرد.

منابع

۱. ابراهیمی، سیدعلی. و عین‌علی، محسن. (۱۳۹۸). ارائه چارچوبی برای تبیین تسخیر خط‌مشی‌های عمومی با کاربست روش تحلیل مضمون و مدل‌سازی ساختاری-تفسیری، مدیریت دولتی، ۱۱(۳)، صص ۴۰۳-۴۳۰.
۲. اسکندری ثانی، محمد؛ اسمعیل نژاد، مرتضی. و خزاعی، عاطفه. (۱۳۹۶). ارزیابی نقش نهادگرایی در روند توسعه پایدار مناطق مرزی، پژوهش‌نامه جغرافیای انتظامی، سال ۶، شماره ۲۱، صص ۳۱-۵۲.
۳. افشانی، سیدعلیرضا. و کبریایی، شیوا. (۱۳۹۹). بررسی رابطه سرمایه اجتماعی و بدبینی اجتماعی بین شهروندان شهر یزد، مدیریت سرمایه اجتماعی، دوره ۷، شماره ۴، صص ۵۳۵-۵۶۱.
۴. پورعلی، منیره؛ رجائی، یداله. و دالمن‌پور، محمد. (۱۳۹۹). اثرات متغیرهای کلان اقتصادی و نهادی بر رشد اقتصادی کشورهای منتخب در حال توسعه، فصلنامه اقتصاد کاربردی، دوره ۱۰، شماره ۳۲ و ۳۳، صص ۷۹-۹۶.
۵. دانایی‌فرد، حسن. و باباشاهی، جبار. (۱۴۰۰). چگونه سرمایه‌های انسانی بخش دولتی بر رفاه ملی تاثیر می‌گذارد؟، مجله ایرانی مطالعات مدیریت، دوره ۱۴، شماره ۳، صص ۴۶۹-۴۸۶.
۶. رضوی، محمدرضا؛ دانش‌کهن، حسین. و بوشهری، علیرضا. (۱۳۹۸). چارچوب شناسایی و تحلیل عوامل مؤثر در تدوین سیاست تدارکات عمومی برای نوآوری و فناوری در ایران، فصلنامه علمی پژوهشی سیاست علم و فناوری، سال ۱۱، شماره ۴، صص ۶۳-۷۵.
۷. زاهدی، علیرضا؛ ملک‌اخلاق، اسماعیل؛ محتشمی، علی. و دوستار، محمد. (۱۴۰۰). طراحی مدل مدیریت منابع انسانی آموزش و پرورش متناسب با سند تحول بنیادین، نشریه علمی پژوهش‌های مدیریت منابع انسانی، سال ۱۳، شماره ۲، صص ۱۷۱-۲۱۲.
۸. زحمت‌زاد خوری، صادق. (۱۳۹۸). رابطه سرمایه اجتماعی خانواده و میزان جرایم و بزه‌کاری کودکان و نوجوانان، پژوهشنامه اورمزد، شماره ۴۷، صص ۸-۲۶.
۹. عباسقلی‌زاده، سمانه. (۱۳۹۸). بررسی رابطه بین هوش سازمانی با سرمایه اجتماعی کارکنان آموزش و پرورش ناحیه ۱ بندرعباس، فصلنامه آموزشی و پژوهشی اورمزد، سال دوم، شماره ۴، صص ۶-۳۶.

۱۰. عباسی، ابراهیم. و محمودی، عظیم الله. (۱۳۹۸). جایگاه و نقش‌های دولت در برنامه سوم توسعه‌ی ج.ا. ایران از منظر نهادگرایی جدید، فصلنامه علمی رهیافت‌های سیاسی و بین‌المللی، دوره ۱۱، شماره ۱، صص ۱۰۷-۱۳۱.

۱۱. علائی، سعید. و شیرسوار، هادی. (۱۳۹۸). تبیین مؤلفه‌های سرمایه اجتماعی مؤثر بر عملکرد کارکنان شهرداری، مجله مطالعات توسعه اجتماعی ایران، سال یازدهم، شماره دوم، صص ۵۱-۶۴.

۱۲. علمی، زهرا (میلا). و قربانی، محبوبه. (۱۳۹۵). اثر سرمایه اجتماعی بر رشد اقتصادی در کشورهای خاورمیانه و شمال آفریقا، مجله مطالعات توسعه اجتماعی ایران، سال هشتم، سال چهارم، صص ۷۱-۸۲.

۱۳. کلمن، جیمز. (۱۹۹۰). بنیادهای نظریه اجتماعی، منوچهر صبوری، چاپ اول، تهران: نشر نی.

۱۴. گلکاران مقدم، سمیرا. (۱۳۹۳). بررسی موارد تناقض میان قوانین ناظر بر تدارکات دولتی و موافقتنامه تدارکات دولتی سازمان جهانی تجارت، مجله بررسی‌های بازرگانی، شماره ۶۶، صص ۱-۸.

۱۵. موذن جمشیدی، میرهادی. و روحی، روشنک. (۱۴۰۰). سرمایه اجتماعی و جهش تولید در کسب‌وکارهای دانش‌بنیان: یک مطالعه با رویکرد آمیخته (کمی-کیفی)، مدیریت سرمایه اجتماعی، دوره ۸، شماره ۲، صص ۲۸۵-۳۲۱.

۱۶. هادوی‌نیا، علی اصغر. و خدیوی رفوگر، سعید. (۱۳۹۵). مفهوم سازی و سنجش فساد اقتصادی از دیدگاه اسلام با رویکرد نهادگرایی، فصلنامه علمی پژوهشی اقتصاد اسلامی، سال ۱۷، شماره ۶۶، صص ۴۷-۷۵.

References

1. Abbas Gholizadeh, S. (2018). "Investigating the relationship between organizational intelligence and social capital of education employees in region 1 of Bandar Abbas", *Ormazd Educational and Research Quarterly*, 2, No. 46, pp. 6-36. (in Persian)
2. Abbasi, I. & Mahmoudi, A. (2018). "The position and plans of the government in the third development plan of the Islamic Republic of Iran", Iran from the Perspective of New Institutionalism, *Scientific Quarterly of Political and International Approaches*, Vol. 11, No. 1, pp. 107-131. (in Persian)
3. Afshani, S. A. & Kobriaei, S. (2019). "Investigating the relationship between social capital and social pessimism among the citizens of Yazd", *Social Capital Management*, Vol. 7, No. 4, pp. 535-561. (in Persian)

4. Alaei, S. & Shirsavar, H. (2018). "Explaining the components of social capital affecting the performance of municipal employees", *Iranian Journal of Social Development Studies*, 11, No. 2, pp. 51-64. (in Persian)
5. Al-Azzam, M., Parmeter, Ch. F., & Sarangi, S. (2020). "On the complex relationship between different aspects of social capital and group loan repayment", *Economic Modelling*, 90, pp. 92-107.
6. Alam, G. M., Alam, KH., & Mushtaq, SH. (2016). "Influence of institutional access and social capital on adaptation decision: empirical evidence from Hazard-Prone Rural Households in Bangladesh", *Ecological Economics*, 130, pp. 243-251.
7. Alofi, A., Kashiwagi, J., & Kashiwagi, D. (2016). "The Perception of the government and private sectors on the procurement system delivery method in Saudi Arabia", *Procedia Engineering*, 145, pp. 1394-1401.
8. Areekul, C., Ratana-Ubol, A., & Kimpee, P. (2015). "Model development for strengthening social capital for being a sustainable lifelong learning society", *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 191, pp. 1613-1617.
9. Bae, S. M. (2020). "The relationship between social capital, acculturative stress and depressive symptoms in multicultural adolescents: verification using multivariate latent growth modeling", *International Journal of Intercultural Relations*, 74, pp. 127-135.
10. Bakker, Y. W., Koning, J. D., & Tatenhove, J. V. (2019). "Resilience and social capital: the engagement of fisheries communities in marine spatial planning", *Marine Policy*, 99, pp. 132-139.
11. Baliamoune-Lutz, M. (2011). "Trust-based social capital, institutions, and development", *The Journal of Socio-Economics*, 40, pp. 335-346.
12. Buor, J. K. (2019). "Appraising the interactions between public-sector procurement policy and disaster preparedness", *International Journal of Disaster Risk Reduction*, Vol. 36, pp. 1-30.
13. Coleman, J. (1990). *Foundations of social theory*, Translate: Manouchehr Sabouri, First Edition, Tehran, Ney Publishing. (in Persian)
14. Danaeifard, H. & Babashahi, J. (2020). "How public sector human capital affects national welfare?", *Iranian Journal of Management Studies*, Vol. 14, No. 3, pp. 469-486. (in Persian)
15. Ebrahimi, S. A. & Ain Ali, M. (1398). "Providing a framework for explaining the conquest of public policies by applying the method of content analysis and structural-interpretive modeling", *Government Management*, 11(3), pp. 403-430. (in Persian)
16. Elmi, Z. & Ghorbani, M. (2015). "The effect of social capital on economic growth in the Middle East and North Africa", *Iranian Journal of Social Development Studies*, 8, 4, pp. 71-82.
17. Eskandari sani, M., Ismail Nejad, M., & Khazaei, A. (1396). "Assessing the role of institutionalism in the process of sustainable development of border areas", *Journal of Disciplinary Geography*, Vol. 6, No. 21, pp. 31-52. (in Persian)
18. Etxabe, I. (2018). Social Capital in Eibar, 1886–1985: Dimensions, Institutions and Outcomes, *Investigaciones de Historia Económica - Economic History Research*, <https://doi.org/10.1016/j.ihe.2018.02.014>, pp. 1-14.

19. Golkaran Moghadam, S. (2013). "Investigating contradictions between government procurement regulations and the WTO procurement agreement", *Journal of Business Review*, No. 66, pp. 1-8. (in Persian)
20. Hadavinia, A. A. & Khadivi Rufogar, S. (2015). "Conceptualization and measurement of economic corruption from the perspective of islam with an institutionalist approach", *Islamic Economics Quarterly*, Vol. 17, No. 66, pp. 47-75
21. Holma, A. M., Vesalaninen, J., Soderman, A., & Sammalmaa, J. (2020). "Service specification in pre-tender phase of public procurement - a triadic model of meaningful involvement", *Journal of Purchasing and Supply Management*, Vol. 26, I. 1, pp. 1-18.
22. Jia, X., Chowdhury, M., Prayag, G., & Chowdhury, M. H. (2020). "The role of social capital on proactive and reactive resilience of organizations post-disaster", *International Journal of Disaster Risk Reduction*, Vol. 48, pp. 1-42.
23. Moazen Jamshidi, M. & Rouhi, R. (2020). "Social capital and the leap of production in knowledge-based businesses: a study with a mixed (quantitative-qualitative) approach", *Social Capital Management*, Vol. 8, No. 2, pp. 285-321. (in Persian)
24. Pour-Ali, M., Raja'i, Y., & Dalmanpour, M. (2020). "The effects of macroeconomic and institutional variables on economic growth in selected developing countries", *Quarterly Journal of Applied Economics*, Vol. 10, No. 32 & 33, pp. 79-96. (in Persian)
25. Razavi, M. R., Daneshokhan, H., & Bushehri, A. (1398). "Framework for identifying and analyzing effective factors in policy formulation Public Procurement for Innovation and Technology in Iran", *Quarterly Journal of Science and Technology Policy*, Vol. 11, No. 4, pp. 63-75.
26. Sabatino, M. (2019). "Economic resilience and social capital of the Italian region", *International Review of Economics & Finance*, Vol. 61, pp. 355-367.
27. Song, L. & Pettis, PH. J. (2018). Does whom you know in the status hierarchy prevent or trigger health limitation? institutional embeddedness of social capital and social cost theories in three societies, *Social Science & Medicine*, <https://doi.org/10.1016/j.socscimed.2018.09.035>, pp. 1-45.
28. Tang, Z. W., Ng, S. T., & Skimore, M. (2019). "Influence of procurement systems to the success of sustainable buildings", *Journal of Cleaner Production*, <https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2019.01.213>, pp. 1-43.
29. Tommi, T., Saastamoinen, J., & Reijonen, H. (2020). "Public procurement as a vehicle of innovation – what does the inverted-u relationship between competition and innovativeness tell us?", *Technological Forecasting & Social Change*, 153, pp. 1-11.
30. Uyarra, E., Zabala-Iturriagoitia, J. M., Flanagan, K., & Magro, E. (2020). "Public procurement, innovation and industrial policy: rationales, roles, capabilities and implementation", *Research Policy*, 49, pp. 1-11.
31. Zahedi, A.R., Malek-Akhlaq, I., Mohtashami, A., & Dostar, M. (2020). "Design and model of human resource management in education in accordance with the document of fundamental change", *Scientific Journal of Human Resource Management Research*, Vol. 13, No. 2, pp. 171-212.
32. Zahmatzad khori, S. (2018). "The relationship between family social capital and the rate of crime and delinquency in children and adolescents", *Ormazd Research Journal*, No. 47, pp. 8-26.